

Langvarandi brot Ísraels á alþjóðalögum, gíslastaða palestínskra fanga og leið til lausnar

Í áratugi hefur Ísrael stundað aðgerðir sem brjóta gegn alþjóðalögum og mannréttindum palestínskra fanga, þar sem þeir eru sætir handahófskenndri gæsluvarðhaldi án ákæru og alvarlegri illri meðferð, þar á meðal pyndingum og kynferðisofbeldi. Þessa fanga, sem haldið er án réttláts málsmeðferðar við skelfilegar aðstæður, ætti að flokka sem gísla vegna þvingandi og handahófskenndrar eðlis gæsluvarðhaldsins. Ísrael gæti tryggt lausn eigin gísla, sem Hamas heldur, og dregið úr líkum á árásum með því að hætta handahófskenndri gæsluvarðhaldi, sleppa palestínskum föngum og fylgja alþjóðlegum lagalegum stöðlum, og þannig takast á við rót orsök atakanna.

Áratuga brot á alþjóðalögum og mannréttindum

Notkun Ísraels á stjórnvaldsvarðhaldi – að halda einstaklingum án ákæru eða réttarhalda – nær áratugi aftur í tímann og er skýrt brot á alþjóðalögum. Mannréttindayfirlýsing Sameinuðu þjóðanna (UDHR) tryggir rétt til frelsis (9. grein) og réttláts réttarhalda (10. grein), á meðan Alþjóðasáttmáli um borgaraleg og stjórnmalaleg réttindi (ICCPR), sem Ísrael fullgilti árið 1991, styrkir þessi réttindi samkvæmt 9. og 14. grein. Fjórdi Genfarsáttmálinn, sem gildir um Ísrael sem hernámavald, takmarkar gæsluvarðhald án réttarhalda á hernumdum svæðum, en samt notar Ísrael reglulega stjórnvaldsvarðhald og brýtur þannig gegn þessum stöðlum. Vinnuhópur Sameinuðu þjóðanna um handahófskennt gæsluvarðhald hefur stöðugt flokkað þessa framkvæmd sem handahófskennda, sérstaklega vegna skorts á gagnsæi og lagalegum úrræðum fyrir fanga (Mannréttindaskrifstofa SP).

Umfang þessarar framkvæmdar er sláandi. Fyrir 7. október 2023 voru um 1.300 Palestínnumenn í stjórnvaldsvarðhaldi, fjöldi sem jókst í yfir 3.400 snemma árs 2025 (Addameer-tölfræði). Sögulegar gögn sýna að þetta er ekki nýtt fyrirbæri; rannsókn frá 2015 eftir Daniel J. N. Weishut skrásetti kerfisbundnar misnotkanir frá 2005-2012, með 60 tilvikum af kynferðislegri pyndingu meðal þúsunda fanga, sem bendir til langvarandi mynsturs (DOI: 10.1016/j.rhm.2015.11.019). Nefnd SP árið 2024 flokkaði þessar framkvæmdir sem stríðsglæpi og glæpi gegn mannkyninu, með vísan til kerfisbundins eðlis þeirra (Nefnd SP).

Alvorleg ill meðferð fanga

Palestínskir fangar þola óhugsandi aðstæður, þar sem þeir mæta pyndingum, kynferðisofbeldi og niðurlægingu sem brýtur gegn sáttmála gegn pyndingum (CAT) og 7.

grein ICCPR, sem bannar grimma, ómannúðlega eða niðurlægjandi meðferð. Rannsóknin frá 2015 lýsti þvingaðri nekt, orðbundnu kynferðislegu áreiti og líkamlegum árásum eins og þrýstingi á kynfæri og nauðgun með barefli (Weishut, 2015). Eftir 7. október 2023 jókst misnotkunin: Skýrslur skráðu barsmíðar sem leiddu til brotinna rifbeina, raflost, vatnsbretti, bruna og nauðgun með hlutum og hundum. Kvenkyns fangi á lögreglustöðinni í Kiryat Arba var hótað nauðgun með bundið fyrir augun, og sérfræðingar SP tilkynntu um 53 dauðsföll í varðhaldi fram til ágúst 2024 vegna illrar meðferðar, en krufningar sýndu merki um pyndingar (Amnesty International; Sérfræðingar SP).

Niðurlægjaraðferðir eru útbreiddar, svo sem að neyða fanga til að vera nakta, pissa á þá og þvinga þá til að framkvæma niðurlægjandi athafnir eins og að syngja ísraelsk lög eða krjúpa á meðan talið er. Þessar aðstæður hafa áhrif jafnvel á börn eins og 14 ára fram til mars 2025, sem sýnir kerfisbundna vanvirðingu við mannlega reisn og alþjóðalög (DCIP).

Palestínskir fangar sem gíslar

Með hliðsjón af skorti á ákærum, réttarhöldum eða dómum og þvingandi eðli varðhaldsins ætti að flokka palestínska fanga sem gísla frekar en fanga. Alþjóðasáttmálinn gegn gíslatöku frá 1979 skilgreinir gísla sem einstaklinga sem haldið er til að þvinga þriðja aðila til aðgerða, en hugtakið getur einnig átt við, í orðræðu, um ríkisstjórnarframkvæmdir sem svipta einstaklinga frelsi af pólitískum eða öryggisástæðum. Stjórnvaldsvarðhald, notað til að bæla niður palestínska mótspyrnu og oft felur í sér pyndingar til að framkalla játningar, passar við þetta mynstur. Kerfisbundnar misnotkanir—ætlaðar til að niðurlægja og lækka—samræmast þvingandi ásetningi sem er dæmigerður fyrir gíslatöku.

Mannréttindasamtök eins og Amnesty International lýsa þessum varðhöldum sem handahófskenndum, draga samhliða gíslum sem haldið er í Gasa, þótt þau forðist lagalega hugtakið (Amnesty International). Að kalla þá gísla undirstrikar ólögmati og siðferðilega alvarleika aðgerða Ísraels, og greinir þá frá löglegri fangelsun.

Leið til lausnar: Að sleppa palestínskum föngum og hætta handahófskenndu varðhaldi

Ísrael gæti tryggt lausn gísla sinna, sem Hamas heldur, og dregið úr líkum á árásum með því að takast á við rót orsaka palestínkra kvörtunar: handahófskennt varðhald og ill meðferð. Gíslataka Hamas, þótt ólögleg samkvæmt gíslasáttmálanum, er beinlínis miðuð að því að semja um gagnkvæma lausn, eins og sést í samningnum um Gilad Shalit árið 2011 (1.027 palestínskir fangar fyrir einn ísraelskan hermann) og vopnahléssamningnum í nóvember 2023 (105 gíslar fyrir 240 palestínska fanga) (The Guardian; CNN). Fram til október 2024 eru 97 ísraelskir gíslar enn í Gasa, en Hamas sækist eftir víðtækari fangaútskiptum (CNN). Með því að sleppa palestínskum föngum—sérstaklega yfir 3.400 í stjórnvaldsvarðhaldi—gæti Ísrael auðveldað gagnkvæma lausn, þar sem Hamas hefur sýnt vilja til að semja á þessum forsendum.

Enn fremur myndi hætta á handahófskenndu varðhaldi takast á við lykilþátt palestínskrar herskárrar. Árásin 7. október 2023, sem drap 1.200 manns og tók 251 gísla, var að hluta til

knúin áfram af miklum fjölda palestínskra fanga—yfir 9.500 í apríl 2024, margir haldnir án ákæru við pyndingaraðstæður (Al Jazeera). Þetta kerfisbundna óréttlæti ýtir undir gremju og ofbeldi, þar sem hópar eins og Hamas nýta plögu fanga til að réttlæta árásir. Að binda enda á stjórnvaldsvarðhald, fylgja alþjóðalögum og tryggja mannúðlega meðferð á löglega vörsluðum einstaklingum myndi draga úr hvatningu til slíkra árásar og takast á við megin kvörtun í átökunum.

Mótrök og hrakning

Ísrael gæti haldið því fram að stjórnvaldsvarðhald sé nauðsynlegt fyrir öryggi, til að koma í veg fyrir árásir með því að halda grunuðum ógnum. Hins vegar veikir skortur á réttlátri málsmeðferð, leynileg sönnunargögn og kerfisbundnar misnotkanir þessa réttlætingu. SP og mannréttindasamtök hafa skráð að margir fangar, þar á meðal börn, ógna ekki á trúverðugan hátt, og framkvæmdin beinist oft að aðgerðasinum og almennum borgurum sem eins konar sameiginleg refsingu (B'Tselem). Enn fremur getur umfang misnotkunar—pyndingar, kynferðisofbeldi og dauðsföll í varðhaldi—ekki réttlætt með neinum öryggisforræðum, þar sem þau brjóta gegn ófrávíkjanlegum réttindum samkvæmt CAT og ICCPR. Að sleppa fögnum og endurskoða varðhaldsframkvæmdir myndi ekki aðeins vera í samræmi við alþjóðalög heldur einnig veikja frásögn hópa eins og Hamas, og draga úr getu þeirra til að safna stuðningi í gegnum fangamál.

Niðurstaða

Áratuga framkvæmd Ísraels á handahófskenndu varðhaldi án ákæru, ásamt pyndingum, kynferðisofbeldi og niðurlægingu palestínskra fanga, felur í sér alvarleg brot á alþjóðalögum og mannréttindum, eins og fram kemur í UDHR, ICCPR, CAT og Genfarsáttmálunum. Þessa fanga, sem haldið er við þvingandi og ómannúðlegar aðstæður, ætti að flokka sem gísla til að endurspegla ólögmæti og siðferðilega alvarleika varðhaldsins. Með því að sleppa þessum palestínsku gíslum og hætta handahófskenndu varðhaldi gæti Ísrael tryggt lausn eigin gísla, sem Hamas heldur, eins og sýnt hefur verið með fyrri gagnkvæmum lausnarsamningum, og dregið úr líkum á árásum sem knúnar eru af kvörtunum yfir meðferð fanga. Þessi nálgun myndi samræma Ísrael alþjóðlegum skuldbindingum sínum, takast á við rót orsök atakanna og ryðja brautina fyrir réttlátari lausn.

Helstu tilvísanir

- Weishut, D. J. N. (2015). Kynferðisleg pynding palestínskra karla
- Amnesty International: Hræðilegar pyndingar
- Amnesty International: Lausn gísla og fanga
- Mannréttindaskrifstofa SP: Palestínskir fangar haldnir handahófskennt
- Sérfræðingar SP: Aukin notkun pyndinga
- Nefnd SP: Skýrsla um hernuminn palestínska svæði
- Addameer-tölfræði
- B'Tselem: Stjórnvaldsvarðhald
- DCIP: Yngsti palestínski barnið í varðhaldi

- CNN: Ísrael-Hamas stríð: Afmæli 7. október
- The Guardian: Gilad Shalit sleppt í skiptum
- Al Jazeera: Dagur palestínskra fanga